

Tanrı kompleksi

Evren Sungur'un son iki yıldır üzerinde çalıştığı beşinci kişisel sergisi *Tanrı Kompleksi* çok tanrılı inançlar etrafında gelişen toplum düzeni ve bu zengin mitolojiden beslenerek günümüz insanına bakıyor. 7 Aralık 2019'a dek Art On İstanbul'da yer alacak sergi için sanatçı, iktidar tarafından sipariş edilen, insan eliyle yapılan arkaik tanrı heykellerini merkeze alıyor ve bu merkezin referanslarıyla bugünün tanrılaştırılan bireylerini düşünüyor.

Sungur ile üretimi üzerine konuştuk

Röportaj: İbrahim Cansızoğlu

Fotoğraf: Elif Kahveci

İlk sergiden bu yana işlerini açıklarken eleştirel bir dil kullanıyorsun. Günceli takip eden bir toplum eleştirisi ürettiğini ve bunu sürekli dönüşen ve evrilen bir dille ifade ettiğini gözlemliyorum. Sürekli canlı tuttuğun bu eleştirelilik nasıl şekilleniyor? Resim yapma eylemi ve sonuçta ortaya çıkan resim, eleştireliliği nasıl kapsıyor?

İşlerimi açıklarken eleştirel bir dil kullanıyorum ama biraz resmin gereğinden dolayı. Resimler, ilk sergimden beri toplumsal ve siyasal eleştiri üzerine kuruldu. Hatta motivasyonum da çoğunlukla toplumsal olaylar, siyasal olaylar. Elbette işin içinde kişisel anılar da direkt bireylere hitap edebilecek duygusal izler de var. Herkesin özlediği romantik sayılabilecek şeyler de var ama genel olarak motivasyon politik, toplumsal.

Yani toplumsal olaylara resimle cevap veriyorsun...

Evet. Tepkiyi anında resme dönüştürebiliyorum. Bayağı hızlı oluyor. Hoşuma da gidiyor bu. Beni sürekli yeni resimler yapmak için itiyor. Tepki, eleştiriye resim üzerinde anlık olarak dönüşüyor ve duygusal bir eleştiri oluyor bu çoğunlukla tabii. Biraz da herhalde dışavurumcu bir üslubum olduğu için...

Resme ait çeşitli araçları silah olarak kullandığını söylemiştin eski röportajlarında. Toplumsal güç ilişkilerine eleştirel yaklaşan bir estetik ürettiğini de söyleyebiliriz sanırım. Belki de birbiriyle bağlantılı olan bu iki durumu akıldan tutarak resim pratiğinin şiddetle kurduğu ilişkiyi sormak istiyorum sana. Şiddetin senin pratiğindeki yeri nedir? Şiddeti nasıl dönüştürüyorsun ve nasıl sunuyorsun?

Resmim hep etrafımızdaki olaylardan yola çıkarak, etkilenerek oluştuğu için... Ciddi bir şiddet ortamının içindeyiz ve bunların resme yansımaması tuhaf olurdu bence. İnsanlar, "Senin resmin şiddetli, sert!" diyorlar. Belki benim tarzım biraz dışavurumcu olduğundan daha mı önce çıkmış oluyor, insanların duygularına hitap ettiği için mi şiddeti hissetmiş oluyorlar? Bazen diyorlar ki "Şurada şöyle bir fotoğraf gördüm. Kesilmiş kollar, bacaklar... Sen bunları çok güzel yaparsın." Ben hayatımda kesilmiş kafa, kol resmi yapmadım. Şaşıyorlar. "Sanki öyle bir şeyler hatırlıyorum" diyorlar. Ben hayatımda hiç o kadar pornografik bir şiddetin resmini yapmadım ama yaptığım resmin sert olduğu söyleniyor.

İzleyici senin resimlerini gerçekte içerdiğinden daha fazla şiddetle mi özdeşleştiriyor?

İzleyicinin içgüdüleri arasında şiddet de var elbette. Kendini koruma içgüdüsünden doğan bir şiddet ihtiyacı var. Bunlara mı ulaşabiliyor, onun için mi gözlerine batıyor? Ben mesela renkleri kuvvetli kullanırım ama bunun şiddetle bir ilgisi yok, zevkle ilgisi var.

Daha sonraki resimlerinde kullandığın yüz ifadelerinde de dehşet hissinin görülebiliyor. Süregelen bir şeyler var bence senin resimlerinde. İlk sergiden itibaren dönüşen, evrilen ve süregelen bazı tercihler var. Bu da yavaş yavaş senin stilini oluşturuyor diye düşünüyorum.

Benzer şok, şiddet, şaşkınlık hislerini farklı biçimlerde verebilmek, farklı yöntemler keşfetmek zamanla daha keyifli bir hal almaya başladı. *Deliler Treni* seri-

sinde, büyük bir kompozisyon içinde kalabalık bir yığın figür, akıl dışı bir eylem içerisindedir. Bu kalabalık grup, o gün, o koşullar altında nasıl bir yöne gittiğimizi temsil ediyor. Bunu seyircinin fark etmesi, kendisini ve içinde bulunduğu toplumu orada görebilmesi esas şok olmalı.

Trajedî hakkında neler söylemek istersin? Sanatçı beyanında trajediden bahsediyorsun. Senin trajediyle kurduğun ilişki, benim de üzerine düşündüğüm bir mevzu.

Sanatçı beyanımı yazalı herhalde dört sene oldu ama fikrim çok değişmedi. Trajedisiz bir sanat pratiği düşünmüyorum. Trajedî, o figürleri ya da o biçimleri bize, duygularımıza hitap eder bir duruma getiriyor bence. Onları uzun uzun seyredilebilir bir hale getiriyor. Birisi bunu alıp evine astığı zaman, her sabah görüp yeni anlamlar çıkarabilmesini sağlayan şey, oradaki trajedi. Ne kadar kuvvetli bir trajedi varsa o kadar uzun zaman insanları besliyor. Yunan trajedileri gibi ya da büyük romanlar gibi. O yüzden trajedi bence olmazsa olmaz. Her zaman bir trajedi planlayarak resim yapmıyorum ama çoğu zaman "Resim şimdi oldu," dediğim zaman, yanlışlıkla dahi olsa bir trajedinin resme yerleştiği an oluyor.

Buradan temelde yine trajediyle bağlantılı başka bir boyuta geçmek istiyorsun? Maskaları veya farklı yüz ifadelerini kendi resim diline nasıl çeviriyorsun?

Maskalar, figürün başka bir karakteri, ikinci bir yüzü, içinde sakladığı, pek göstermediği kimliği olarak kullanıyorum. Resim, durağan bir yüzey; akan bir yüzey değil. O figürün iki ayrı ifadesini aynı anda görmek istediğimde maskalar devreye giriyor.

Deriyi nasıl göstermeyi tercih ediyorsun? Hem insan figürlerin hem de hayvan figürlerin için merak ediyorum bunu. Aynı şeyi iskelet için de sormak istiyorum.

Derinin resmini nasıl yapayım diye özellikle düşünmedim ama bir et rengini yakalamak, bazen resme insansı, insanı andırarak bir özellik koymak, onu canlandırıyor. Bazı sanatçılar var, özellikle et resmi yapan, ete yoğunlaşan. Öyle bir amaçım yok. Ama sonuçta figüratî bir ressamım. Deriyle değil daha çok anatomiyi ilgileniyorum. İskelet ve adaleler, benim için daha kıymetli. Ben mimarlık mezunuyum. Sonra heykel okudum. Hep formla ilgili... Resim okumadım mesela ama ressam oldum. Mimarlık ve heykel disiplininin tabii ki yansımaları var. Form, mekân, doluluk/boşluk, espas... Mekân derken tanımlanmış mekânlar bunlar. Hiçbir zaman tanımsız, amaçsız bir mekân değil. Anlamsız bir perspektif değil. Perspektif varsa onun mutlaka bir sebebi olmalı. Bunlar biraz mimarlıktan gelen alışkanlıklar, sanırım. Her şeyi tasarlamayı öğreniyorsun. Resimde de her şeyi kurgulamak zorundayım. Figürün ya da bir yaratığın, falanca bir yığının, bir makine olabilir, sağlamlığı, strüktürü buralardan geliyor. O yapıyı alsak, gerçekten yapsak ayakta durabilirdi. İzleyiciyi ikna etmesi lazım. Bu figürün elleri neden bu kadar büyük? Büyüksün büyük, seni ikna ediyorsa olur. Ama işte anatomik olarak yanlış. Tabii, bariz bir şekilde yanlış. Onun dışında da yine sanırım heykel ve mimarlıktan gelen o güçlü formlar, güçlü biçimler...

Mesela bu yeni seri içerisinde bir iki tane leke resmi var ama yaparken çok zorlanıyorum. Çünkü biçimlendirmeyi çok seviyorum. Onu terk edip sırf bir leke resmi yapmak zor bir şeydi benim için.

Bahsettiğin ayakta durabilme ilkesi de tam olarak heykelin sorunu başlı başına. Yani heykelin sorununu akılda tutarak resim yapıyorsun gibi hissettim ben.

Hatta mimarlığın da sorunu. Strüktür... Bütün resim çerçevesinin de kendine ait bir strüktürü vardır bence. Bunu izleyici dümdüz görmez. Ben bilirim bunu yaparken ne yaptığımı. Her şeyi soyut bir hale getirdiğimiz zaman gördüğümüz dikey, yatay, diyagonal çizgiler, kütleler, vesaire bazı elemanlar resmi ayakta tutan strüktürdür. Onların üzerine resmi inşa ediyorum.

Çerçevenin içi ve dışı arasında nasıl bir ilişki öngörüyorsun? Bu soruyu özellikle kompozisyonları düzenlemek için kullandığı prizmaların olduğu bir önceki sergindeki resimleri düşünerek soruyorum. Bu sergindeki resimlerde de figürün bir şekilde çerçeve tarafından kesilmiş olması çerçevenin içi ve dışıyla ilgili bir ilişki kurgulandığını hissettiriyor bana.

Bahsettiğin şey hep ilgimi çekiyor. Resmi bir enstalasyon halinde sergilemek... Etrafındaki mekânla, arkasındaki duvarla ya da mekânın ortasına da koyabilirim. Bütünüyle mekânsal bir enstalasyon halinde kurgulamak fikri ilgimi çekiyor. Çok geçmişten beri çekiyor ama hiç yapamadım. Çünkü bir yandan da resme çok kıymet veriyorum. Resim etrafındaki mekândan, arkasındaki duvardan, önünde seyreden insandan bağımsız olan, tek başına bir varlık. Bütün bu diğer şeylerden bağımsız olarak onu kurgulamalıyım, ona ancak öyle değer verebilirim diye düşünüyorum. O yüzden o hevesimi hiç gerçekleştirmedim. Burada bahsettiğin şeyler benim için kompozisyon malzemeleri. Bu figürler güçleriyle ön plandalar. Serginin konusu da bunların güçleriyle alakalı. Onları güçlü hale getirebilmek için bu şekilde çerçevesinden çıkan kompozisyonlar şeklinde. Hatta birçok resmi dikine tutarak o güç hissini yoğunlaştırabilirim. Bu şekilde çıkan sonuçlar onlar.

Yeni serginden bahsetmek ister misin? Bu sergiyi önceki sergilerinden ayıran özellikler neler?

Geçirdiğimiz dönem itibarıyla hep uç noktalardayız. Ya çok iyi ya çok kötü. Bir anda, bir gecede bir kahraman yaratılabiliyor.

Ya da anti-kahraman...

Evet. Burada da işte devleşen figürler, tek başına figürler... Ben genelde kalabalık figürler ya da en azından iki figürlü kompozisyonlarla çalışırdım. İlk defa sadece tek figürden oluşan resimler yapıyorum çünkü devleşen bireysellik, esas konum, esas meselem. Tanrılaşan insanlar. Bu tanrılaşma meselesinde de neyi kullansam diye düşünüyordum. Çok uzun süredir bir aidiyet hissimiz yok. Bütün sanatçılar adına konuşmayayım tabii, benim hissettiğim böyle bir mesele var. Bizim sanatımız nedir? Bizim sanatımızın temel özellikleri nelerdir? Eskiden böyle şeyleri düşünür konuşurduk; bunları konuşmaz olduk. Geçtiğimiz sene bunu hatırlamış bulundum. Biraz da Gökşen'in yaptığı 99 Kare sergisi, beraberinde Sezer Tansuğ Şenliknâme Düzeni kitabı... Biz bunları 8-10 sene önce konuşurduk arkadaşlarımızla, bir süredir konuşmuyoruz. Türkiye sanatı nedir? Bunun ayırt edici, belirgin özellikleri nedir? Ne tarafa giderse daha başarılı olur, dünyada bir şeyin taklidi değil de saygı duyulur bir hale gelir? Bunların artık konuşulmasından rahatsız oldum. Aidiyet hissetmeme durumumuza da birazcık bundan uyanmış gibi oldum. Buradaki işlerin de temelleri bize ait biçimler, bize ait anlatım biçimleri, belirli konuları işlerken resimde takındığımız tavırlar... Neydi, şimdi ne durumda? Biraz bunlara kafa yormam gerekti.

Bildiğim kadarıyla Anadolu uygarlıklarının ürettiği görsellik biçimleriyle de ilgilendin, bu serginin referans noktalarından biri de bu.

Bu resimler bence oldukça kuvvetli biçimler, ağır kütleler istiyor. Tanrılaşan insanlar, devleşen insanlar hissini verebilmek için. Onu da dediğin gibi Anadolu uygarlıklarının heykellerinde, rölyeflerinde daha rahat buldum. Zaten eskiden beri severdim. Çok fazla düşünmeden, nereden alacağımı biliyordum.

EVREN SUNGUR
İSİMSİZ, 2019
TUVAL ÜZERİNE KARIŞIK TEKNİK
160 X 140 CM

EVREN SUNGUR
İSİMSİZ, 2019
TUVAL ÜZERİNE KARIŞIK TEKNİK
140 X 160 CM

EVREN SUNGUR
İSİMSİZ, 2019
TUVAL ÜZERİNE KARIŞIK TEKNİK
160 X 140 CM

FOTOĞRAFLAR: KAYHAN KAYGUSUZ

ATELIER REBUL™

DEPUIS 1895

EV PARFÜM KOLEKSİYONU

İSTANBUL AKASYA - BEBEK - CAPACITY - CEVAHİR - EMAAR - İSTİNYEPARK - KANYON - NİŞANTAŞI - PALLADIUM - SUADIYE - ZORLU CENTER
ADANA 01 BURDA - ANKARA ANKAMALL - ARMADA - CEPA - PANORA - BURSA KORUPARK - İZMİR ALSANCAK - MAVİBAHÇE

www.atelierreboul.com.tr